



Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

7 iunie 2018^{*i}

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2001/42/CE – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea «planuri și programe» – Articolul 3 – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Regulamentul regional de urbanism privind cartierul european din Bruxelles (Belgia)”

În cauza C-671/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia), prin decizia din 14 decembrie 2016, primită de Curte la 29 decembrie 2016, în procedura

Inter-Environnement Bruxelles ASBL,

Groupe d'animation du quartier européen de la ville de Bruxelles ASBL,

Association du quartier Léopold ASBL,

Brusselse Raad voor het Leefmilieu ASBL,

Pierre Picard,

David Weytsman

împotriva

Région de Bruxelles-Capitale,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul M. Ilešič, președinte de cameră, domnul A. Rosas, doamnele C. Toader (raportor) și A. Prechal și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: domnul V. Giacobbo-Peyronnel, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 noiembrie 2017,

* Limba de procedură: franceza.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Inter-Environnement Bruxelles ASBL, Groupe d’animation du quartier européen de la ville de Bruxelles ASBL, Association du quartier Léopold ASBL, Brusselse Raad voor het Leefmilieu ASBL și pentru domnii Picard și Weytsman, de J. Sambon, avocat;
- pentru guvernul belgian, de M. Jacobs, de L. Van den Broeck și de J. Van Holm, în calitate de agenți, asistate de P. Coenraets și de L. Thommès, avocați;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de J. Vlácil și de L. Dvořáková, în calitate de agenți;
- pentru guvernul danez, de J. Nymann-Lindegren, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de F. Thiran și de C. Zadra, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 25 ianuarie 2018,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului (JO 2001, L 197, p. 30, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 135, denumită în continuare „Directiva EES”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Inter-Environnement Bruxelles ASBL, Groupe d’animation du quartier européen de la ville de Bruxelles ASBL, Association du quartier Léopold ASBL și Brusselse Raad voor het Leefmilieu ASBL, reuniți în cadrul „Coordination Bruxelles-Europe”, precum și domnii Pierre Picard și David Weytsman, pe de o parte, și Région de Bruxelles-Capitale (Belgia), pe de altă parte, în legătură cu validitatea arrêté du gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 12 décembre 2013, approuvant le règlement régional d’urbanisme zoné et la composition du dossier de demande de certificat et de permis d’urbanisme pour le périmètre de la rue de la Loi et de ses abords [Decretul Guvernului Regiunii Bruxelles-Capitală din 12 decembrie 2013 privind aprobarea regulamentului regional de urbanism zonal și întocmirea dosarului privind cererea de certificat și de permis de urbanism pentru perimetrul rue de la Loi și împrejurimile acestuia] (*Moniteur belge* din 30 ianuarie 2014, p. 8390, denumit în continuare „decretul atacat”).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Conform considerentului (4) al Directivei EES:

„Evaluarea ecologică este un instrument important pentru integrarea considerațiilor legate de mediu în elaborarea și adoptarea anumitor planuri și programe care pot avea efecte semnificative asupra mediului în statele membre, asigurând că asemenea efecte ale punerii în aplicare a planurilor și programelor sunt luate în considerație în timpul elaborării lor și înaintea adoptării lor.”

4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiective”, prevede:

„Obiectivul prezentei directive este să asigure un înalt nivel de protecție a mediului și să contribuie la integrarea considerațiilor privind mediul în elaborarea și adoptarea planurilor și programelor în vederea promovării dezvoltării durabile, asigurând că, în conformitate cu prezenta directivă, anumite planuri și programe care pot avea efecte semnificative asupra mediului fac obiectul unei evaluări ecologice.”

5 Articolul 2 din directiva menționată are următorul cuprins:

„În înțelesul prezentei directive:

(a) «planuri și programe» înseamnă planuri și programe, inclusiv cele cofinanțate de [Uniunea Europeană, precum și modificările lor:

- elaborate și/sau adoptate de o autoritate la nivel național, regional sau local sau elaborate de o autoritate în vederea adoptării, printr-o procedură legislativă, de către parlament sau guvern și
- impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative;

(b) «evaluare ecologică» înseamnă elaborarea unui raport privind efectele asupra mediului, realizarea consultărilor, luarea în considerare a raportului de mediu și a rezultatelor consultărilor în luarea deciziilor și furnizarea de informații privind decizia, în conformitate cu articolele 4-9;

[...]”

6 Potrivit articolului 3 din Directiva EES, intitulat „Domeniul de aplicare”:

„(1) O evaluare ecologică, în conformitate cu articolele 4-9, se realizează pentru planurile și programele prevăzute la alineatele (2)-(4) care pot avea efecte semnificative asupra mediului.

(2) Sub rezerva alineatului (3), o evaluare ecologică se realizează pentru toate planurile și programele:

(a) care sunt elaborate pentru agricultură, silvicultură, pescuit, energie, industrie, transport, gestionarea deșeurilor, gestionarea apei, telecomunicații, turism, planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului și care definesc cadrul în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II din Directiva [2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1)] va putea fi autorizată în viitor [...]

[...]”

7 Articolul 5 din Directiva EES, intitulat „Raport de mediu”, precizează la alineatul (3):

„Informațiile disponibile privind efectele asupra mediului ale planurilor sau programelor obținute la alte niveluri de luare a deciziei sau în temeiul altor instrumente legislative comunitare pot fi utilizate pentru furnizarea informațiilor prevăzute în anexa I.”

8 Articolul 6 din directiva menționată, intitulat „Consultări”, prevede:

„(1) Proiectul de plan sau program și raportul de mediu elaborat în conformitate cu articolul 5 trebuie puse la dispoziția autorităților prevăzute la alineatul (3) din prezentul articol, precum și a publicului.

(2) Autoritățile menționate la alineatul (3) și publicul menționat la alineatul (4) au ocazia efectivă și din timp să-și exprime opiniile asupra proiectului de plan sau program, precum și asupra raportului de mediu alăturat acestuia, într-un interval de timp adecvat, înainte de adoptarea planului sau programului sau de înaintarea acestuia pentru procedura legislativă.

(3) Statele membre desemnează autoritățile care trebuie consultate și care, date fiind responsabilitățile specifice în domeniul mediului, pot fi interesate de efectele asupra mediului ale aplicării planurilor și programelor.

(4) Statele membre definesc publicul în sensul alineatului (2), în special publicul afectat sau care poate fi afectat, sau care este interesat în luarea de decizii în conformitate cu prezenta directivă, inclusiv organizațiile neguvernamentale, cum ar fi cele ce promovează protecția mediului și alte organizații implicate.

(5) Normele de aplicare privind informarea și consultarea autorităților și a publicului sunt stabilite de statele membre.”

- 9 Articolul 11 din Directiva EES, intitulat „Legătura cu alte dispoziții legislative comunitare”, prevede la alineatul (1):

„O evaluare ecologică realizată în conformitate cu prezenta directivă nu trebuie să aducă atingere cerințelor Directivei [2011/92] sau oricărei alte dispoziții legislative comunitare.”

- 10 În temeiul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 2011/92 (denumită în continuare „Directiva EEM”), statele membre stabilesc dacă proiectele enumerate în anexa II la această directivă trebuie supuse unei evaluări în conformitate cu articolele 5-10 din directiva menționată. Printre proiectele care intră sub incidența titlului 10 din această anexă, intitulat „Proiecte de infrastructură”, figurează, la litera (b), „[p]roiecte de amenajare urbană, inclusiv construirea de centre comerciale și parcări publice”.

Dreptul belgian

- 11 Astfel cum reiese din cuprinsul articolului 1 al doilea paragraf din Code bruxellois de l'aménagement du territoire (Codul bruxellez privind amenajarea teritoriului) din 9 aprilie 2004 (*Moniteur belge* din 26 mai 2004, p. 40738, denumit în continuare „CoBAT”), acesta urmărește să transpună Directiva EES în dreptul belgian.

- 12 CoBAT distinge între, pe de o parte, instrumentele de dezvoltare și de amenajare a teritoriului și, pe de altă parte, instrumentele de urbanism. Cele din prima categorie intră sub incidența titlului II din acest cod, intitulat „Despre planificare”, în timp ce cele din a doua categorie fac obiectul titlului III din codul respectiv, intitulat „Despre regulamentele de urbanism”.

- 13 În ceea ce privește instrumentele de dezvoltare și de amenajare a teritoriului, articolul 13 din CoBAT prevede:

„Dezvoltarea Regiunii Bruxelles-Capitală este concepută, iar amenajarea teritoriului său este stabilită prin următoarele planuri:

1. planul regional de dezvoltare;
2. planul regional de utilizare a terenului;
3. planurile locale de dezvoltare;

4. planul specific de utilizare a terenului. [...]"

14 În ceea ce privește instrumentele de urbanism, articolul 87 din acest cod precizează:

„Urbanismul Regiunii Bruxelles-Capitală este stabilit prin următoarele regulamente:

1. regulamentele regionale de urbanism;
2. regulamentele comunale de urbanism.”

15 Procedura de elaborare a planurilor menționate la articolul 13 din CoBAT cuprinde realizarea unui raport privind efectele asupra mediului, astfel cum reiese de la articolul 18 alineatul 1, de la articolul 25 alineatul 1, de la articolul 33 primul paragraf și, respectiv, de la articolul 43 alineatul 1 din acest cod.

16 În schimb, articolul 88 și următoarele din CoBAT, care descriu procedura de elaborare a regulamentelor menționate la articolul 87 din acest cod, nu prevăd o procedură similară de evaluare a efectelor asupra mediului pentru regulamentele respective.

17 Articolul 88 din codul menționat prevede:

„Guvernul poate emite unul sau mai multe regulamente regionale de urbanism care să cuprindă dispoziții de natură să asigure în special:

- 1° salubritatea, conservarea, soliditatea și atractivitatea construcțiilor, a instalațiilor și a vecinătăților acestora, precum și siguranța și în special protecția lor împotriva incendiului și a inundației;
- 2° calitatea termică și acustică a construcțiilor, economiile de energie și recuperarea energiei;
- 3° conservarea, salubritatea, siguranța, viabilitatea și atractivitatea drumurilor publice, a căilor de acces și a vecinătăților acestora;
- 4° deservirea imobilelor cu echipamente de interes general și privind în special distribuția de apă, de gaz, de electricitate, de energie termică, de telecomunicații și ridicarea deșeurilor;
- 5° normele minime legate de caracterul locuibil al locuințelor;
- 6° calitatea rezidențială și comoditatea circulației lente, în special prin evitarea zgomotelor, a prafului și a emanațiilor care însoțesc executarea lucrărilor, precum și prin interzicerea acestora în cursul anumitor ore și al anumitor zile;
- 7° accesul în imobilele construite sau neconstruite sau la părți ale acestor imobile accesibile publicului, la instalații și la drumurile publice de către persoanele cu mobilitate redusă;
- 8° siguranța utilizării unui bun accesibil publicului.

Aceste regulamente pot viza în special construcțiile și instalațiile situate la suprafață și sub nivelul solului, însemnele, dispozitivele de publicitate și de afișare, antenele, canalizările, împrejmuirile, depozitele, terenurile neconstruite, plantațiile, modificările aduse reliefului solului și amenajarea de amplasamente destinate circulației și parcării mașinilor în afara drumurilor publice.

Regulamentele de urbanism menționate nu pot deroga de la cerințele impuse în materia drumurilor publice principale.

Ele sunt aplicabile întregului teritoriu regional sau unei părți a acestui teritoriu ale cărei limite le stabilesc.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 18 La 24 aprilie 2008, guvernul Regiunii Bruxelles-Capitală a confirmat definitiv o schemă directoare pentru cartierul european al orașului (denumit în continuare „cartierul european”), pentru a face din acesta un cartier dens și mixt care să combine o zonă de locuri de muncă internaționale, o zonă de locuințe, precum și o zonă culturală și recreativă accesibilă tuturor.
- 19 La 16 decembrie 2010, acest guvern a adoptat atât liniile directoare ale „Projet urbain Loi” (Proiectul urban Loi), acestea constituind un plan-ghid lipsit de forță juridică obligatorie, cât și un decret privind punerea în aplicare, prin intermediul unui plan specific de utilizare a terenului, care urma a fi aprobat de Conseil communal de la ville de Bruxelles (Consiliul Comunal al Orașului Bruxelles), a proiectului de definire a unei forme urbane pentru zona rue de la Loi și vecinătățile acesteia, în sânul cartierului european.
- 20 La 15 decembrie 2011, guvernul Regiunii Bruxelles-Capitală a aprobat un prim proiect de regulament regional de urbanism zonal (denumit în continuare „RRUZ”) privind perimetrul menționat la punctul anterior. O anchetă publică, organizată între 19 martie și 18 aprilie 2012, a dat naștere unor reclamații și observații, provenind în special din partea Coordination Bruxelles-Europe, care indicau, printre altele critici, lipsa evaluării efectelor asupra mediului. La 19 iulie 2012, acest guvern a adoptat un comunicat pentru a lansa un studiu de impact asupra primului proiect de RRUZ.
- 21 În urma acestui studiu, guvernul respectiv a aprobat, la 28 februarie 2013, un al doilea proiect de RRUZ, care a făcut de asemenea obiectul unei consultări ce a dat naștere, la rândul său, unor reclamații și observații, dintre care cele provenind de la Coordination Bruxelles-Europe.
- 22 La 12 decembrie 2013, prin decretul atacat, guvernul Regiunii Bruxelles-Capitală a aprobat RRUZ în cauză.
- 23 Prin cererea introductivă formulată la 31 martie 2014, reclamantii din litigiul principal au sesizat Conseil d’État (Consiliul de Stat, Belgia) cu o acțiune în anularea decretului menționat. Aceștia au reproșat guvernului respectiv în special faptul că, prin neefectuarea unei evaluări ecologice în conformitate cu Directiva EES, a încălcat procedurile prevăzute de aceasta. În special, studiul de impact nu ar răspunde cerințelor impuse de directiva menționată.
- 24 În cadrul acțiunii formulate, reclamantii din litigiul principal susțin în esență că dreptul belgian operează o distincție între măsurile care țin de amenajarea teritoriului și cele care țin de urbanism, prevăzând doar pentru primele realizarea unei evaluări a efectelor asupra mediului. Or, Directiva EES ar viza „planurile și programele”, fără a efectua o asemenea diferențiere.
- 25 În apărare, guvernul Regiunii Bruxelles-Capitală arată că decretul atacat nu constituie nici un plan și nici un program, în sensul acestei directive, și că, în consecință, obligațiile procedurale pe care aceasta le menționează nu sunt aplicabile la adoptarea unui asemenea decret.
- 26 Instanța de trimitere arată că temeinicia eventuală a acțiunii cu care este sesizată depinde de aspectul dacă decretul respectiv intră în sfera noțiunii „planuri și programe”, în sensul Directivei EES.

27 În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 2 litera (a) din Directiva [EES] trebuie interpretat în sensul că include în noțiunea «planuri și programe» un regulament de urbanism adoptat de o autoritate regională:

- care cuprinde o cartografie prin care se stabilește perimetrul său de aplicare, limitat la un singur cartier, și se delimitează în cadrul acestui perimetru diferite loturi cărora li se aplică norme distincte în ceea ce privește amplasarea și înălțimea construcțiilor și
- care prevede totodată dispoziții specifice de planificare pentru zone situate în vecinătatea imobilelor, precum și indicații precise cu privire la aplicarea spațială a anumitor norme, pe care le stabilește luând în considerare străzile, liniile drepte trasate perpendicular pe aceste străzi și distanțele în raport cu alinierea acestor străzi și
- care urmărește un obiectiv de transformare a cartierului în cauză și
- care stabilește normele de întocmire a dosarelor cu privire la cererile de certificat de urbanism supuse evaluării efectelor asupra mediului în acest cartier?”

Cu privire la întrebarea preliminară

28 Trebuie arătat de la bun început că, deși întrebarea preliminară se referă doar la articolul 2 din Directiva EES, astfel cum arată mai mulți participanți la procedura în fața Curții, prin cererea de decizie preliminară se urmărește să se determine atât dacă un RRUZ precum cel în discuție în litigiul principal intră în sfera noțiunii „planuri și programe”, în sensul acestei dispoziții, cât și dacă un asemenea regulament se numără printre cele care trebuie supuse unei evaluări a efectelor asupra mediului, în sensul articolului 3 din această directivă.

29 Or, împrejurarea că, pe plan formal, o instanță națională a formulat cererea sa preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții de drept al Uniunii nu împiedică Curtea să furnizeze acestei instanțe toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și în special din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (Hotărârea din 22 iunie 2017, E.ON Biofor Sverige, C-549/15, EU:C:2017:490, punctul 72 și jurisprudența citată).

30 În această privință, rezultă din articolul 3 din Directiva EES că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că subordonează obligația de a supune un plan sau un program specific unei evaluări ecologice condiției ca planul sau programul vizat de această dispoziție să poată avea efecte semnificative asupra mediului.

31 Este necesar, așadar, ca întrebarea instanței de trimitere să fie înțeleasă în sensul că urmărește să se stabilească în esență dacă articolul 2 litera (a) și articolul 3 din Directiva EES trebuie interpretate în sensul că un RRUZ precum cel în discuție în litigiul principal, care stabilește anumite cerințe pentru realizarea unor proiecte imobiliare, intră în sfera noțiunii „planuri și programe”, putând avea efecte semnificative asupra mediului, în sensul acestei directive, și trebuie supus, în consecință, unei evaluări privind efectele asupra mediului.

32 Cu titlu introductiv, trebuie amintit mai întâi că, astfel cum reiese din cuprinsul considerentului (4) al Directivei EES, evaluarea ecologică este un instrument important pentru integrarea considerațiilor legate de mediu în elaborarea și în adoptarea anumitor planuri și programe.

- 33 În continuare, potrivit articolului 1 din această directivă, obiectivul său este să asigure un înalt nivel de protecție a mediului și să contribuie la integrarea considerațiilor privind mediul în elaborarea și adoptarea planurilor și programelor în vederea promovării dezvoltării durabile, asigurând că, în conformitate cu directiva menționată, anumite planuri și programe care pot avea efecte semnificative asupra mediului fac obiectul unei evaluări ecologice (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Associazione Italia Nostra Onlus, C-444/15, EU:C:2016:978, punctul 47).
- 34 În sfârșit, având în vedere finalitatea aceleiași directive, care constă în garantarea unui înalt nivel de protecție a mediului, dispozițiile care delimitează domeniul său de aplicare, în special cele care cuprind definițiile actelor avute în vedere de aceasta, trebuie interpretate în mod extensiv (Hotărârea din 27 octombrie 2016, D'Oultremont și alții, C-290/15, EU:C:2016:816, punctul 40, precum și jurisprudența citată).
- 35 Răspunsul la întrebarea preliminară trebuie formulat în lumina acestor considerații.

Cu privire la articolul 2 litera (a) din Directiva EES

- 36 Articolul 2 litera (a) din Directiva EES definește „planurile și programele” pe care le vizează ca fiind acelea care îndeplinesc două condiții cumulative, și anume, pe de o parte, ca acestea să fi fost elaborate și/sau adoptate de o autoritate la nivel național, regional sau local sau elaborate de o autoritate în vederea adoptării, printr-o procedură legislativă, de către parlament sau guvern și, pe de altă parte, să fie impuse prin acte cu putere de lege sau prin acte administrative.
- 37 Curtea a interpretat această dispoziție în sensul că trebuie considerate ca fiind „impuse”, în sensul și în scopul aplicării Directivei EES și, prin urmare, supuse evaluării efectelor lor asupra mediului în condițiile prevăzute de directivă planurile și programele a căror adoptare este reglementată de acte cu putere de lege sau de norme administrative naționale care stabilesc autoritățile competente pentru a le adopta, precum și procedura de elaborare a acestora (Hotărârea din 22 martie 2012, Inter-Environnement Bruxelles și alții, C-567/10, EU:C:2012:159, punctul 31).
- 38 Astfel, excluderea din domeniul de aplicare al Directivei EES a planurilor și a programelor a căror adoptare nu are un caracter obligatoriu ar aduce atingere efectului util al directivei menționate, având în vedere finalitatea ei, care constă în garantarea unui înalt nivel de protecție a mediului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 martie 2012, Inter-Environnement Bruxelles și alții, C-567/10, EU:C:2012:159, punctele 28 și 30).
- 39 În speță, din constatările instanței de trimitere rezultă că decretul atacat a fost adoptat de o autoritate regională în temeiul articolului 88 și următoarelor din CoBAT.
- 40 În consecință, condițiile enumerate la punctul 36 din prezenta hotărâre sunt îndeplinite.

Cu privire la articolul 3 din Directiva EES

- 41 Trebuie arătat că, în temeiul articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva EES, sunt supuse unei evaluări ecologice sistematice planurile și programele care, pe de o parte, sunt elaborate pentru anumite sectoare și care, pe de altă parte, definesc cadrul în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II la Directiva EEM va putea fi autorizată în viitor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 iunie 2010, Terre wallonne și Inter-Environnement Wallonie, C-105/09 și C-110/09, EU:C:2010:355, punctul 43).

- 42 În ceea ce privește prima dintre aceste condiții, din modul de redactare a articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva EES rezultă că această dispoziție vizează în special sectorul de „planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului”.
- 43 Astfel cum arată Comisia Europeană, împrejurarea că această dispoziție se referă atât la „planificare urbană”, cât și la „utilizarea terenului” arată clar că sectorul vizat nu se limitează la utilizarea terenului, înțelesă în sens strict, și anume decuparea teritoriului în zone și definirea activităților permise în interiorul acestor zone, ci acoperă în mod necesar un domeniu mai larg.
- 44 Reiese din cuprinsul articolului 88 din CoBAT că un regulament regional de urbanism se referă în special la construcții și la vecinătățile lor, în ceea ce privește printre altele drumurile publice, conservarea, siguranța, salubritatea, energia, acustica, gestionarea deșeurilor și estetica.
- 45 În consecință, un asemenea act intră sub incidența sectorului „planific[ării] urban[e] și rural[e] sau [al] utiliz[ării] terenului”, în sensul articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva EES.
- 46 În ceea ce privește cea de a doua condiție, pentru a stabili dacă un regulament regional de urbanism precum cel în discuție în litigiul principal definește cadrul în care va putea fi autorizată în viitor punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II din Directiva EEM, trebuie să se examineze conținutul și finalitatea acestui regulament, ținând seama de întinderea evaluării ecologice a proiectelor, astfel cum este prevăzută în directiva menționată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 iunie 2010, *Terre wallonne și Inter-Environnement Wallonie*, C-105/09 și C-110/09, EU:C:2010:355, punctul 45).
- 47 În ceea ce privește, în primul rând, proiectele enumerate în anexele I și II la Directiva EEM, trebuie arătat că în cadrul titlului 10 din această din urmă anexă figurează proiectele de infrastructură, care cuprind, la litera (b) a acestui titlu, proiectele de amenajare urbană.
- 48 Este necesar să se arate că actul atacat conține norme aplicabile tuturor construcțiilor, și anume imobilelor, indiferent de natura lor, și tuturor vecinătăților lor, inclusiv „zonelor de spațiu deschis” și „zonelor de trecere”, indiferent dacă acestea sunt private sau accesibile publicului.
- 49 În această privință, actul respectiv cuprinde o cartografiere care nu se limitează la a prevedea perimetrul de aplicare, dar care delimitează diferite loturi cărora li se aplică reguli distincte în ceea ce privește amplasarea și înălțimea construcțiilor.
- 50 Mai concret, actul menționat conține dispoziții privind în special numărul, amplasarea și dimensiunea clădirilor, precum și amprenta lor la sol; spațiile libere, inclusiv plantațiile din aceste spații; colectarea apelor pluviale, inclusiv construirea de bazine de retenție și de cisterne de recuperare, proiecția clădirilor în raport cu destinațiile potențiale ale acestora, longevitatea și demolarea lor; coeficientul de biotop, și anume raportul dintre suprafețele amenajabile ecologic și suprafața terenului; amenajarea acoperișurilor, în special din perspectiva integrării peisagistice și a acoperirii cu vegetație.
- 51 În ceea ce privește finalitatea actului atacat, acesta urmărește un obiectiv de transformare a cartierului într-un cartier „urban, dens și mixt” și vizează „redezvoltarea ansamblului cartierului european”. Mai precis, actul menționat conține un capitol intitulat „Dispoziții privind întocmirea dosarului privind cererea de certificat și de permis de urbanism”, prevăzând nu numai norme de fond care vor trebui să fie puse în aplicare la emiterea permiselor, ci și norme de procedură referitoare la întocmirea cererilor de permis și de certificate de urbanism.
- 52 Rezultă că un decret precum cel în discuție în litigiul principal contribuie, prin conținutul și finalitatea sa, la punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexa menționată.

- 53 În al doilea rând, în ceea ce privește aspectul dacă actul atacat definește cadrul în care punerea în aplicare a unor asemenea proiecte va putea fi autorizată în viitor, Curtea a statuat deja că noțiunea „planuri și programe” se referă la orice act care stabilește, prin definirea normelor și a procedurilor de control aplicabile sectorului în cauză, un ansamblu semnificativ de criterii și de modalități pentru autorizarea și pentru punerea în aplicare a unuia sau mai multor proiecte care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului (Hotărârea din 27 octombrie 2016, D’Oultremont și alții, C-290/15, EU:C:2016:816, punctul 49, precum și jurisprudența citată).
- 54 Această interpretare a noțiunii „planuri și programe” urmărește să garanteze, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 23 din concluzii, că cerințe care pot avea efecte semnificative asupra mediului fac obiectul unei evaluări ecologice.
- 55 Prin urmare, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 25 și 26 din concluzii, noțiunea „ansamblu semnificativ de criterii și de modalități” trebuie înțeleasă în mod calitativ, iar nu cantitativ. Astfel, trebuie evitate posibilele strategii de eludare a obligațiilor prevăzute de Directiva EES care se pot materializa printr-o fragmentare a măsurilor, reducând astfel efectul util al acestei directive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 octombrie 2016, D’Oultremont și alții, C-290/15, EU:C:2016:816, punctul 48, precum și jurisprudența citată).
- 56 Din interpretarea actului atacat rezultă că acesta conține în special cerințe în ceea ce privește amenajarea zonelor situate în vecinătatea imobilelor și a altor spații libere, a zonelor de dirijare, a zonelor de curți și de grădini, împrejurimile, racordările construcțiilor la rețele și la instalațiile de canalizare, colectarea apelor pluviale și diverse caracteristici ale construcțiilor, în special caracterul convertibil și durabil al acestora, unele dintre aspectele lor exterioare sau căile de acces ale vehiculelor la acestea.
- 57 În privința modului în care sunt definite, criteriile și modalitățile stabilite de un asemenea act pot avea, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 30 din concluzii, efecte semnificative asupra mediului urban.
- 58 Astfel, asemenea criteriile și modalități pot avea, după cum a subliniat Comisia, un efect asupra iluminatului, a vântului, a peisajului urban, a calității aerului, a biodiversității, a gestionării apei, a durabilității construcțiilor și, în general, asupra emisiilor din zona în cauză. În special, astfel cum menționează preambulul actului atacat, gabaritul și dispunerea imobilelor de mari dimensiuni pot provoca efecte nedorite de umbră și de vânt.
- 59 Având în vedere aceste elemente, a căror exactitate și al căror conținut rămân la aprecierea instanței de trimitere în raport cu actul în cauză, este necesar să se considere că un act precum cel în discuție în litigiul principal intră în sfera noțiunii „planuri și programe”, în sensul articolului 3 alineatele (1) și (2) din Directiva EES, trebuind să facă obiectul unei evaluări privind efectele asupra mediului.
- 60 Un asemenea considerent nu poate fi repus în discuție ca urmare a obiecției invocate de guvernul belgian cu privire la dimensiunea generală a reglementării în discuție în litigiul principal. Astfel, pe lângă faptul că reiese din însuși modul de redactare a articolului 2 litera (a) prima liniuță din Directiva EES că noțiunea „planuri și programe” poate include acte normative adoptate pe cale legislativă sau administrativă, această directivă nu conține dispoziții specifice referitoare la politici sau la reglementări generale care ar impune o delimitare față de planuri și programe, în sensul directivei menționate. De altfel, împrejurarea că un RRUZ precum cel în discuție în litigiul principal conține norme generale prezintă un anumit nivel de abstracțiune și urmărește un obiectiv de transformare a cartierului, constituie o ilustrare a dimensiunii sale programatice sau planificatoare și nu împiedică includerea sa în noțiunea „planuri și programe” (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 octombrie 2016, D’Oultremont și alții, C-290/15, EU:C:2016:816, punctele 52 și 53).

Cu privire la eventualele cumulări de evaluări ale efectelor asupra mediului

- 61 Instanța de trimitere arată că cererile ulterioare de certificate de urbanism, ale căror norme referitoare la întocmirea dosarelor sunt stabilite prin RRUZ în discuție în litigiul principal, vor fi supuse unei evaluări privind efectele asupra mediului.
- 62 Trebuie amintit că obiectivul esențial al Directivei EES constă în supunerea „planurilor și programelor” care pot avea efecte semnificative asupra mediului unei evaluări ecologice cu ocazia elaborării acestora și înainte de adoptarea lor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne, C-41/11, EU:C:2012:103, punctul 40, precum și jurisprudența citată).
- 63 În această privință, reiese din cuprinsul articolului 6 alineatul (2) din această directivă că evaluarea ecologică ar trebui să se realizeze cât mai devreme posibil, astfel încât concluziile acesteia să poată influența eventualele decizii. Astfel, acesta este stadiul în care pot fi analizate diferitele elemente ale alternativei și în care pot fi efectuate alegerile strategice.
- 64 Mai mult, deși articolul 5 alineatul (3) din Directiva EES prevede posibilitatea de a utiliza informațiile utile obținute la alte niveluri de decizie sau în temeiul altor instrumente legislative ale Uniunii, articolul 11 alineatul (1) din această directivă precizează că o evaluare ecologică realizată în conformitate cu aceasta nu trebuie să aducă atingere cerințelor Directivei EES.
- 65 În plus, o evaluare a efectelor asupra mediului efectuată în temeiul Directivei EES nu poate dispensa de obligația de a efectua evaluarea ecologică pe care o impune Directiva EES pentru a întruni aspectele de mediu specifice acesteia.
- 66 Astfel, împrejurarea, indicată de instanța de trimitere, că cererile ulterioare de certificate de urbanism vor fi supuse unei proceduri de evaluare a efectelor în sensul Directivei EES nu poate repune în discuție necesitatea de a efectua o evaluare ecologică a unui plan sau a unui program care intră în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva EES și care stabilește cadrul în care aceste proiecte de urbanism vor fi autorizate ulterior, cu condiția ca evaluarea efectelor acestui plan sau ale acestui program să nu fi fost efectuată deja, în sensul punctului 42 din Hotărârea din 22 martie 2012, Inter-Environnement Bruxelles și alții (C-567/10, EU:C:2012:159).
- 67 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 2 litera (a), articolul 3 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva EES trebuie interpretate în sensul că un regulament regional de urbanism precum cel în discuție în litigiul principal, care stabilește anumite cerințe pentru realizarea de proiecte imobiliare, intră în sfera noțiunii „planuri și programe”, putând avea efecte semnificative asupra mediului, în sensul acestei directive, și trebuie supus, în consecință, unei evaluări privind efectele asupra mediului.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 68 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 2 litera (a) articolul 3 alineatul (1) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului trebuie interpretate în sensul că un

regulament regional de urbanism precum cel în discuție în litigiul principal, care stabilește anumite cerințe pentru realizarea de proiecte imobiliare, intră în sfera noțiunii „planuri și programe”, putând avea efecte semnificative asupra mediului, în sensul acestei directive, și trebuie supus, în consecință, unei evaluări privind efectele asupra mediului.

Semnături

i — Punctul 53 din prezentul text a făcut obiectul unei modificări de ordin lingvistic ulterior primei publicări.